

**Literatura Catalana i Tradició Europea (Segles
XIII-XVIII)**

Codi: 42497
Crèdits: 10

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
4313382 Estudis Avançats de Llengua i Literatura Catalanes	OT	0	1

Professor/a de contacte

Nom: Alejandro Coroleu Lletget

Correu electrònic: alejandro.coroleu@uab.cat

Idiomes dels grups

Podeu accedir-hi des d'aquest [enllaç](#). Per consultar l'idioma us caldrà introduir el CODI de l'assignatura. Tingueu en compte que la informació és provisional fins a 30 de novembre de 2023.

Equip docent

Josep Pujol Gomez

Alejandro Coroleu Lletget

Equip docent extern a la UAB

Cesc Esteve

Prerequisits

Els que es demanen per fer el màster.

Objectius

La literatura catalana de l'edat mitjana i de l'edat moderna utilitza uns models d'escriptura que responen als corrents generals de totes les literatures romàniques, a partir de la recepció dels grans models procedents del món clàssic i dels grans moviments europeus (Edat Mitjana, Renaixement, Barroc, Il·lustració). Aquest mòdul explora diversos aspectes de l'articulació entre la producció local i la tradició europea i subministra la metodologia per poder emprendre investigacions específicament sobre els models de la literatura catalana medieval i moderna i globalment sobre la noció d'època i l'anàlisi de la literatura antiga.

Competències

- Aplicar els mètodes d'investigació propis dels àmbits lingüístic i literari.
- Construir un discurs argumentat de valoració crítica d'una anàlisi lingüística o literària.
- Produir informes sobre activitats o obres lingüístiques o literàries.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements adquirits i la seva capacitat de resolució de problemes en entorns nous o poc coneguts dins de contextos més amplis (o multidisciplinaris) relacionats amb la seva àrea d'estudi.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar textos dels segles XIII al XVIII per detectar-hi les influències del període històric (històriques, culturals, socials, etc.) en comparació amb les actuals.
2. Analitzar textos literaris dels segles XIII-XVIII.
3. Elaborar treballs amb domini de la perspectiva històrica.
4. Identificar la funció literària dels textos dels segles XIII a XVIII.
5. Produir textos crítics sobre els clàssics medievals i moderns.
6. Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements adquirits i la seva capacitat de resolució de problemes en entorns nous o poc coneguts dins de contextos més amplis (o multidisciplinaris) relacionats amb la seva àrea d'estudi.
7. Relacionar obres literàries catalanes dels segles XIII al XVIII amb les d'altres literatures.
8. Utilitzar els mètodes actuals d'anàlisi crítica en l'elaboració de treballs sobre la producció literària catalana entre els segles XIII a XVIII.

Continguts

1. La tradició clàssica en la literatura catalana medieval: Ovidi

(docència: Àlex Coroleu i Josep Pujol [UAB])

1.1. Introducció. La tradició clàssica. La poesia llatina a l'època d'August.

1.2. Ovidi: biografia, trajectòria, context, descripció sumària de l'obra.

1.3. L'Ovidi amorós: visió de conjunt. Els *Amores* i les *Heroides*.

1.4. Transmissió. Ovidi a l'edat mitjana llatina i romànica. Ovidi a l'escola medieval: biografies, *accessus*, comentaris, glosses. Ovidi al Renaixement.

1.5. Recepció dels clàssics i literatura catalana medieval. Vies de difusió. Panorama de traduccions.

1.6. Ovidi en la literatura catalana (1). Les traduccions de les *Heroides* i les *Metamorfosis*.

1.7. Ovidi en la literatura catalana (2). Presència en escriptors catalans: Metge, March, Corella, Martorell.

2. Èpica i tragèdia a la literatura catalana moderna: la representació literària de la batalla de Lepant i de la mort de Lucrecia

(docència: Cesc Esteve [UB])

1. La tradició èpica i els poemes de Lepant (1573) de Joan Pujol

1.1. Els poemes de Lepant de Joan Pujol: presentació.

1.2. La poesia èpica clàssica: l'*Eneida* de Virgili i la *Farsàlia / Guerra civil* de Lucà. Poesia èpica, història i propaganda política: paradigmes.

1.3. La poesia èpica de l'edat moderna. L'èpica del passat recent.

1.4. El Lepant de Pujol i altres Lepants de la tradició èpica: Alonso de Ercilla, Jerónimo de Corte Real.

2. La tragèdia clàssica i classicista i la *Lucrècia* (1769) de Joan Ramis

2.1. La *Lucrècia* de Joan Ramis: presentació.

2.2. De la tragèdia clàssica a la tragèdia neoclàssica de l'edat moderna: paradigmes.

2.3. La *Lucrècia* de Ramis i altres *Lucrècies* (i *Tarquinis*) de l'edat moderna. *Lucrècies* pictòriques i literàries. *Lucrècies* barroques i neoclàssiques. William Shakespeare, Francisco de Rojas, Nicolás Fernández de Moratín.

Metodologia

El curs s'organitza alternant la classe magistral (en les introduccions) amb el seminari (en analitzar els textos), ja sigui en el format de discussió oberta o bé de presentació per part d'un estudiant, amb debat posterior. Es fomenta també la redacció de treballs individuals orientats pel professor i amb especialització diversa, adequada a l'estudiant. Tracta dos casos concrets de l'assimilació i recreació de la tradició europea, però posa l'accent en la lectura comparada, l'anàlisi filològica i la metodologia crítica, aplicable a la futura investigació de l'alumnat.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Assistència i debats a classe	50	2	1, 2, 7, 8
Tipus: Supervisades			
Tutorització i orientacions	70	2,8	1, 4, 7
Tipus: Autònomes			
Estudi i elaboració de treballs	120	4,8	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8

Avaluació

Tres exercicis:

1. Matèria cursada a la UAB: Treball escrit sobre un text català medieval amb influència d'Ovidi (amb tutorització) (40% de la nota final).

2. Matèria cursada a la UB: preparació d'una sessió amb format de seminari, amb exposició oral, lectura i discussió de textos sobre temes o aspectes de la tradició èpica, la tragèdia classicista, la literatura sobre Lepant o el mite de *Lucrècia*. L'elecció del tema i la preparació de la sessió es supervisarà mitjançant tutorització (40% de la nota final).

3. Matèria a triar: Exercici escrit de comentari d'una elegia dels *Amores* d'Ovidi o d'un text barroc català (20% de la nota final).

La presentació del 50% de les activitats d'avaluació en els termes descrits és obligatòria; no complir aquest requisit significa un No avaluable. A partir de la presentació dels exercicis es procedirà a l'avaluació global d'acord amb els percentatges indicats.

Per accedir a la recuperació, l'alumnat ha d'haver estat prèviament avaluat en un conjunt d'activitats el pes de les quals equivalgui a un mínim de 2/3 parts de la qualificació total.

En cas que l'estudiant realitzi qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0.

En el moment de realització de cada activitat avaluativa, el professor o professor informará l'alumnat del procediment i data de revisió de les qualificacions.

En cas que les proves no es puguin fer presencialment se n'adaptarà el format (mantenint-ne la ponderació) a les possibilitats que ofereixen les eines virtuals de la UAB. Els deures, activitats i participació a classe es faran a través de fòrums, wikis i/o discussions d'exercicis a través de Teams, assegurant que tot l'estudiantat hi pot accedir.

Avaluació única

Els estudiants hauran de presentar en la data que s'indiqui tres exercicis: un treball escrit sobre la influència d'Ovidi en un autor català (40%), un comentari d'una elegia dels *Amors* o d'un text barroc català (20%) i una exposició oral sobre Pujol o Ramis (40%). S'hi aplicarà el mateix sistema de recuperació que en l'avaluació continuada.

Activitats d'avaluació continuada

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Exercici escrit de comentari de text	20%	2	0,08	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8
Presentació oral	40%	4	0,16	1, 2, 3, 4, 6, 7, 8
Treball escrit	40%	4	0,16	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8

Bibliografia

Bloc 1: La tradició clàssica en la literatura catalana medieval: Ovidi

General

Badia, Lola (dir.), *Història de la literatura catalana*, vol. I: *Literatura medieval (I): Dels orígens al segle XIV*; vol. II: *Literatura medieval (II): Segles XIV-XV*; vol. III: *Literatura medieval (III): Segle XV*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 2013-2015.

Bieler, Ludwig, *Historia de la literatura romana*. Madrid: Gredos, 1971.

Black, Robert, *Humanism and Education in Medieval and Renaissance Italy*. Cambridge: Cambridge University Press, 2001.

Brill's Companion to Ovid, ed. Barbara Weiden Boyd. Leiden-Boston-Colònia: Brill, 2002.

Clark, James G., Frank T. Coulson i Kathryn L. McKinley (eds.), *Ovid in the Middle Ages*. Cambridge: Cambridge University Press, 2011.

Curtius, Ernst Robert, *Literatura europea y edad media latina*. Mèxic: Fondo de Cultura Económica, 1955.

Riquer, Martí de, *Història de la literatura catalana. Part antiga*. Barcelona: Ariel, 1964, 3 vols.

Ruys, J. F., J. O. Ward i M. Heyworth (eds.), *The Classics in the Medieval and Renaissance Classroom. The role of Ancient Texts in the Arts Curriculum Revealed by Surviving Manuscripts and Early Printed Books*. Turnhout: Brepols, 2014.

Recepció i traducció d'Ovidi a la corona d'Aragó

Badia, Lola, "Per la presència d'Ovidi a l'Edat Mitjana catalana, amb notes sobre les traduccions de les *Heroides* i de les *Metamorfosis* al vulgar", dins el seu *Tradició i modernitat als segles XIV i XV. Estudis de cultura literària i lectures d'Ausiàs March*. València / Barcelona: IUFV / PAM, 1993, pp. 39-71.

Duran, Eulàlia, i Josep Solervicens (eds.): Francesc Alegre, endreça, pròleg i epíleg a la seva traducció de les *Metamorfosis (Transformacions)*, dins *Renaixement a la carta*. Barcelona / Vic: UB / Eumo, 1996, pp. 34-42.

Pujol, Josep (ed): Ovidi, *Heroides*. Traducció catalana medieval de Guillem Nicolau. Barcelona: Barcino, 2018.

Edicions d'Ovidi amb traducció catalana moderna

Amors, traducció de Jordi Parramon. Barcelona: Quaderns Crema, 2000; edició de Jordi Pérez Durà i Miquel Dolç. Barcelona: FBM, 1971.

Art amatòria, edició i traducció de J. Pérez Durà. Barcelona: FBM, 1977.

Art d'enamorar, trad. Jaume Juan Castelló, Martorell: Adesiara, 2011.

Heroides, introducció de Pere Fàbregas i traducció d'Esther Artigas, Martorell: Adesiara, 2021.

Les Metamorfosis, edició i traducció d'Adela Mª Trepà i Anna Mª de Saavedra, 3 vols. Barcelona: FBM, 1929-1932.

Remeis a l'amor, edició i traducció de M. Dolç. Barcelona: FBM, 1979.

Heroides, text revisat i traducció d'Adela M. Trepà i Anna M. de Saavedra. Barcelona: FBM, 1927.

Tristes, edició i traducció de Carme Boyé i Miquel Dolç, 2 vols. Barcelona: FBM, 1965-1966.

Pòntiques, edició i traducció de Carme Boyé, 2 vols. Barcelona: FBM, 1983-1985.

Bloc 2: Èpica i tragèdia a la literatura catalana moderna: la representació literària de la batalla de Lepant i de la mort de Lucrecia

A través del campus virtual es proporcionaran les principals lectures del curs (obres literàries i articles i capítols de monografies).

[La tradició èpica]

Avalle-Arce, Juan Bautista de, *La épica colonial*, Pamplona, Universidad de Navarra, 2000.

Davis, Elizabeth B., *Myth and Identity in the Epic of Imperial Spain*, Columbia, University of Missouri, 2000.

Greene, Thomas M., *The Light in Troy: Imitation and Discovery in Renaissance Poetry*, New Haven, Yale University Press, 1982.

Javitch, Daniel, *Proclaiming a Classic: The Canonization of Orlando Furioso*, Princeton University Press, 1991.

- Lara Garrido, José, *Los mejores plectros: teoría y práctica de la épica culta en el Siglo de Oro*, Analecta Malacitana, 1999.
- Patterson, Anabel, "Tasso and Neoplatonism: The Growth of his Epic Theory", *Studies in the Renaissance*, 18 (1971), 105-133.
- Pierce, Frank, *La poesía épica del siglo de oro*, Madrid, Editorial Gredos, 1961.
- Quint, David, "Epic and Empire", *Comparative Literature*, 41, 1 (1989), 1-32.
- Quint, D., "Political Allegory in the *Gerusalemme Liberata*", *Renaissance Quarterly*, 43, 1 (1990), 1-29.
- Quint, D., *Epic and Empire: Politics and Generic Form from Virgil to Milton*, Princeton University Press, 1993.
- Quint, D., *Virgil's Double Cross. Design and Meaning in the Aeneid*, Princeton University Press, 2018.
- Rhu, Lawrence F., "From Aristotle to Allegory: Young Tasso's Evolving Vision of the *Gerusalemme Liberata*", *Italica*, 65, 2 (1988), 111-130.
- Sellstrom, Donald, "La Mort de Pompée: Roman History and Tasso's Theory of Christian Epic", *PMLA*, 97, 5 (1982), 830-843.
- Tanner, Marie, *The Last Descendants of Aeneas. The Hapsburgs and the Mythic Image of the Emperor*, Yale University Press, 1993.
- Vega, M.J., & Vilà, L., eds., *La teoría de la épica en el siglo XVI (España, Francia, Italia y Portugal)*, Academia del Hispanismo, 2010.
- Vilà, Lara, "La épica española del Renacimiento (1540-1605). Propuestas para una revisión", *Boletín de la Real Academia Española*, 83, 287 (2003), 137-150.
- Vilà, L., "Fama y verdad en la épica quinientista espanyola. El virgilianismo político y la tradición castellana del siglo XV", *Studia Aurea. Revista de Literatura Española y Teoría Literaria del Renacimiento y del Siglo de Oro*, 4 (2010), 1-35.
- Vickers, Brian, "Epideictic and Epic in the Renaissance", *New Literary History*, 14, 3 (1983), 497-537.
- Zatti, Sergio, *Il modo epico*, Bari, Laterza, 2000.
- Zatti, S., Looney, D., & Hill, S., *The quest for epic: from Ariosto to Tasso*, University of Toronto Press, 2006.
- [La literatura leparentina i els poemes de Lepant (1573) de Joan Pujol]
- Anton, Karl-Heinz, *Joan Pujol. Obra poètica*, Barcelona, Edicions 62, 1970.
- Blanco, Mercedes, "La batalla de Lepanto y la cuestión del poema heroico", *Calíope*, 19, 1 (2014), 23-53.
- Duran, Eulàlia, "La historiografía catalana en el pas del Renaixement al Barroc: el poema èpic sobre Lepant de Joan Pujol", a C. Romero & R. Arqués, eds., *La cultura catalana tra l'Umanesimo e il Barocco. Atti del V Convegno dell'Associazione Italiana di Studi Catalani*, Pàdua, Programma, 1994, 271-280.
- Esteve, C. & Moll, A. Ll., "Ficción épica y verdad histórica: el poemaso sobre Lepanto de Joan Pujol", *e-Spania*, 27 (2017).
- Grootveld, Emma, "Trumpets of Lepanto: Italian narrative poetry (1571-1650) on the war of Cyprus", *Journal of Iberian and Latin American Studies*, 24, 1 (2018), 135-154.
- Lemons, A., "Juan Latino's wordly poetics: Lepanto, Lucretius and literary tradition", *Calíope: Journal of the Society for Renaissance and Baroque Hispanic Society*, 21, 1 (2016), 57-88.

López de Toro, José, *Los poetas de Lepanto*, Madrid, Instituto Histórico de la Marina, 1950.

Miralles, Eulàlia, "Muses i Fama. Notes per a la lectura del *Lepant* de Joan Pujol", a E. Miralles & J. Malé, eds., *Formes modernes de l'èpica (del segle XVI al segle XX)*, Santa Coloma de Queralt, Obrador Edèndum, 11-38.

Miralles, E. & Valsalobre, P., "From Lluís Joan Vileta to Joan Pujol: Latin and Vernacular Poetry on the Battle of Lepanto in Catalonia", a B. Taylor i A. Coroleu, eds., *Humanism and Christian Letters in Early-Modern Iberia (1480-1630)*, Newcastle upon Tyne, Cambridge Scholars Publishing, 2010, 159-172.

Miralles, E. & Valsalobre, P., eds., *Joan Pujol. Els poemes de Lepant*, Barcelona, Editorial Barcino, 2019.

Valsalobre, Pep, "Lepanto en Catalunya: una contribució a la èpica y a la poesia narrativa hispànica del quinientos", *Hispanic Review*, 87, 2 (2019), 229-249.

Valsalobre, P., "La batalla de Lepant i Catalunya: aspectes religiosos, patriòtics i literaris", a X. Torres i Sans, ed., *Les altres guerres de religió. Catalunya, Espanya, Europa (segles XVI-XIX)*, Girona, Documenta Universitaria, 2012, 133-157.

Valsalobre, P., "Primordi dell'epica ispanica su Lepanto: nuove considerazioni", a G. Grilli, ed., *L'epica. Tra evocazione mítica e tragedia*, Roma, Aracne, 75-97.

Vellvehí, Jaume, "La batalla de Lepant en la poesia del segle XVI en relació amb La singular... de Joan Pujol", *VIII Sessió d'Estudis Mataronins, 19 d'octubre de 1991*, 43-56.

Vilà, L., "Actium y Lepanto en la èpica espanyola del XVI: La *Felícísima Victoria* de Jerónimo de Corte Real", *Salina*, 18 (2004), 75-90.

Vilà, Lara, "'Historia verdadera' y propaganda política: la *Felícísima Victoria* de Jerónimo de Corte Real y el modelo épico de Virgilio", *Res Publica Litterarum. Documentos de Trabajo del Grupo de Investigación Nomos*, 5 (2005).

Vilà, Lara, "'Las más ricas prendas de poesía que tiene España'. Cervantes y la èpica sobre Lepanto", *Cervantes y su tiempo*, v. 1, D. Pérez Fernández, J. Matas Caballero, J.M. Balcells, eds., Universidad de León, 2008, 315-323.

Wright, E., Spence S. & Lemons, A., *The Battle of Lepanto*, Harvard University Press, I Tatti Renaissance Library, 2014.

[La tragèdia classicista i el mite de Lucrecia]

Barbolani, Cristina, "Tragedia como ficción de la historia a finales del siglo XVIII: el caso de Sofonisba", *Epos: Revista de Filología*, 14 (1998), 515-525.

Busquets, Loreto, "Lucrecia y Tarquino o el conflicto entre el fin y los medios", *Nueva Revista de Filología Hispánica*, 39, 2 (1991), 977-1004.

Carta, Ambra, "Paradigmi del tiranno da Torquato Tasso a Vittorio Alfieri", *Dionysus ex machina*, 10 (2019), 501-518.

De Armas, F., García Lorenzo, L. & García Santo-Tomás, E., coords., *Hacia la tragedia áurea. Lecturas para un nuevo milenio*, Madrid, Iberoamericana Editorial, 2008.

Fernández Cabezon, R., "La tragedia neoclásica española", a J. Farré, N. Bittoun-Debruyne, R. Fernández, eds., *El teatro en la España del siglo XVIII: homenaje a Josep Maria Valldaura Sala*, Edicions de la Universitat de Lleida, 2012, 95-110.

García-Bryce, A., "Political Sacrifice in *Lucrecia y Tarquino*", *Renaissance Studies*, 32, 4 (2017), 565-582.

Hoxby, B., "What was tragedy? The world we have lost, 1550-1795", *Comparative Literature*, 64, 1 (2012), 1-32.

- Landry, J.-P. & Morlin, I., *La littérature française du XVIIIe siècle*, Paris, Armand Colin, 1993.
- Larthomas, Pierre, *Le théâtre en France au XVIIIe siècle*, Paris, Presses Universitaires de France, 1980.
- Novak, Maximilian E., "Drama, 1660-1740", a H.B. Nisbet & C. Rawson, eds., *The Cambridge History of Literary Criticism*, v. IV, *The Eighteenth Century*, Cambridge University Press, 2005, 167-183.
- Osborne, John, "Drama, after 1740", a H.B. Nisbet & C. Rawson, eds., *The Cambridge History of Literary Criticism*, v. IV, *The Eighteenth Century*, Cambridge University Press, 2005, 184-209
- Palumbo, Matteo, " 'Forza del destin' et 'orribili passioni': la réécriture des mythes dans les tragédies de Vittorio Alfieri", *Cahiers d'études romanes*, 20 (2009), 173-191.
- Tindemans, K, "The politics of the poetics: Aristotle and drama theory in 17th century France", *Foundations of science*, 13, 3-4 (2008), 325-336.
- Vega, María José, ed., *Poética y Teatro. La teoría dramática del Renacimiento a la Postmodernidad*, Pontevedra, Mirabel Editorial, 2004.
- Walthaus, Rina, "Dos tragedias de tema clásico de Francisco Rojas Zorrilla: *Progne y Filomena* y *Lucrecia y Tarquino*", a Ch. Strosetzki, ed., *Teatro español del Siglo de Oro: teoría y práctica*, Vervuert Iberoamericana, 1998, 370-381.
- [*Lucrecia* de Joan Ramis]
- Bagur, J., Salord, J. & Villeyra, A., eds., *Joan Ramis: un il·lustrat en la Menorca disputada*, Palma/Maó, Comunitat Autònoma de les Illes Balears, Conselleria de Cultura, Educació i Esports, Consell Insular de Menorca, Àrea de Cultura, Institut d'Educació Secundària Joan Ramis, 1996.
- Busquets, Loreto, "Lucrecia de Joan Ramis i Ramis", a A. Manent & J. Veny, eds., *Miscel·lània d'homenatge a Enric Moreu-Rey*, v. 1, Barcelona, AILLC/Societat d'Onomàstica/Universitat de Barcelona/Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1988, 335-370.
- Carbonell, Jordi, ed., *Joan Ramis i Ramis, Lucrecia*, Barcelona, Edicions 62, 1968.
- Carbonell, J., ed., *Joan Ramis i Ramis, Lucrecia*, a *Joan Ramis/Baró de Maldà, Teatre i prosa*, Barcelona, Edicions 62/Orbis, 1984.
- Carbonell, J., "La incorporació de Ramis a la historiografia literària catalana", a M. Paredes & J. Salord, eds., *Joan Ramis i Josep Quadrado: de la Il·lustració al Romanticisme*, Barcelona/Palma/Maó, Publicacions de l'Abadia de Montserrat/Universitat de les Illes Balears/Institut Menorquí d'Estudis, 1999, 65-82.
- Fontanella, Francesc & Ramis i Ramis, Joan, *Teatre barroc i neoclàssic: Amor, firmesa i porfia, de Francesc Fontanella; Lucrecia i Rosaura o el més constant amor, de Joan Ramis i Ramis*, M.M. Giró, J. Carbonell, C. Arnau, G. Grilli, eds., Barcelona, Edicions 62, 1982.
- Gomila, Jaume, ed., *Joan Ramis i Ramis, Lucrecia o Roma libre*, Barcelona, Proa, 2004.
- López Vivancos, Xavier, *Joan Ramis i La nouvelle Héloïse de Rousseau. Una lectura rousseauiana de l'obra dramàtica de Joan Ramis*, Barcelona, Universitat Oberta de Catalunya, 2010-2011.
- Marí, Sergi, ed., *Joan Ramis i Ramis, Lucrecia o Roma libre*, Barcelona, Institut del Teatre, 2017.
- Marí, S. & González Parera, M., "Joan Ramis i Vicenç Albertí: el teatre del període menorquí de la literatura catalana en el seu context històric (1756-1859)", *Randa*, 72 (2014), 49-65.
- Melchor, Vicent de, "Un clàssic menor de la literatura catalana: *Lucrecia o Roma lliure* (1769) de Joan Ramis i Ramis", a A. Rossich, A. Serrà & P. Valsalobre, eds., *El teatre català dels orígens al segle XVIII*, Kassel, Reichenberger, 2001, 399-401.

Melchor, Vicent de & Valsalobre, P., eds., *Joan Ramis i Ramis, Lucrècia*, Bellcaire d'Empordà, Edicions Vítel·la, 2019.

Otero-Vidal, Mercè, "Joan Ramis, entre Lucrècia i Brutus", *Revista de Menorca*, 84 (1996), 5-17.

Otero-Vidal, M., "Elogi a Lucrècia, elegia a Joana", a M. Paredes & J. Salord, eds., *Joan Ramis i Josep Quadrado: de la Il·lustració al Romanticisme*, Barcelona/Palma/Maó, Publicacions de l'Abadia de Montserrat/Universitat de les Illes Balears/Institut Menorquí d'Estudis, 1999, 107-111.

Paredes, Maria, "Les reminiscències dels clàssics llatins en l'obra literària de Joan Ramis i Ramis", a M. Paredes & J. Salord, eds., *Joan Ramis i Josep Quadrado: de la Il·lustració al Romanticisme*, Barcelona/Palma/Maó, Publicacions de l'Abadia de Montserrat/Universitat de les Illes Balears/Institut Menorquí d'Estudis, 1999, 113-157.

Paredes, M., "*Matrona animi virilis*. Notes sobre les fonts clàssiques de *Lucrècia* (1769) de Joan Ramis", *Estudis Romànics*, 23 (2001), 228-254.

Paredes, M., "Lucrècia i les altres Lucrècies", a J. Salord ed., *Vicenç Albertí i el teatre entre la Il·lustració i el Romanticisme*, 2 vols., Barcelona/Palma, Publicacions de l'Abadia de Montserrat/Edicions de la Universitat de les Illes Balears/Institut d'Estudis Baleàrics, 2012-2013, v. II, 30-78.

Paredes, M., "Joan Ramis", a J. Solervicens, dir., *Història de la literatura catalana. Edat Moderna. Renaixement, Barroc i Il·lustració*, v. IV, Barcelona, Enciclopèdia Catalana/Ajuntament de Barcelona/Barcino, 2016, 520-547.

Paredes, M. & Salord, J., eds., *Joan Ramis i Josep Quadrado: de la Il·lustració al Romanticisme*, Barcelona/Palma/Maó, Publicacions de l'Abadia de Montserrat/Universitat de les Illes Balears/Institut Menorquí d'Estudis, 1999.

Pons, Antoni-Joan, "*Caetera ex scriptis pete*: notes sobre l'obra de Joan Ramis", *Randa*, 21 (1987), 109-129.

Pòrtulas, Jaume, "La *Lucrècia* de Joan Ramis: drama d'honor clàssic", a J. Vicente Bañuls, F. De Martino & C. Morenilla, eds., *El teatro greco-latino y su recepción en la tradición occidental*, Bari, Levante, 2005, 533-566.

Salord, Josefina, ed., *Vicenç Albertí i el teatre entre la Il·lustració i el Romanticisme*, 2 vols., Barcelona/Palma, Publicacions de l'Abadia de Montserrat/Edicions de la Universitat de les Illes Balears/Institut d'Estudis Baleàrics, 2012-2013.

Tietz, Manfred, "La figura de Lucrècia la romana vista por la Ilustración alemana y española", a F. Niewöhner et al., eds., *La Ilustración en España y Alemania*, Barcelona, Anthropos, 1989, 71-93.

Vila, Pep, "El teatre de l'època de la Il·lustració", a A. Rossich, A. Serrà & P. Valsalobre, eds., *El teatre català dels orígens al segle XVIII*, Kassel, Reichenberger, 2001, 81-102.

Villalonga, Anna Maria, "Teatre de l'època de la Il·lustració", a *Història de la literatura catalana. Edat Moderna. Renaixement, Barroc i Il·lustració*, v. IV, Barcelona, Enciclopèdia Catalana/Ajuntament de Barcelona/Barcino, 2016, 478-503.

Programari

No n'hi ha cap